Hâlis ve Asil:
İçten Gelen Âhenk

ABDÜLHAK ŞİNASİ
HİSAR KİTABI

Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları
Kitap No: 87
Hâlis ve Asil:
Abdülhak Şinasi Hisar Kitabı

Koordinasyon
Sertaç Güleç
Nurullah Yaldız

Hazırlayan
Aykut Ertuğrul

Editör
Mustafa Aplay

Son Okuma
Yelda Sözdemir Çelik

Kitap Tasarım
Abdüsselam Ferşatoğlu

ISBN 978-625-95891-0-7

TC Kültür ve Turizm Bakanlığı
Sertifika No: 20640

1. Baskı, İstanbul, Nisan 2025

Baskı, Seçil Ofset
100. Yıl Mah. Massit Matbaacılar Sitesi
4. Cadde No: 77 Bağcılar İstanbul
Sertifika No: 12068

ZEYTİNBURNU BELEDİYESİ
zeytinburnu.istanbul | 444 1984

Hâlis ve Asil:

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR KİTABI

ZEYTINBURNU
BELEDİYESİ

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM
HİSAR'A DOĞRU

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR ÜZERİNE MUHTASAR BİR PORTRE DENEMESİ **13**
ABDULLAH UÇMAN

EDEBİYATIMIZIN "GRANDE-SENYÖR"Ü ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR **19**
NECMETTİN TURİNAY

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR'IN ROMANLARI VE ROMANCILIĞI ÜZERİNE **29**
ABDULLAH UÇMAN

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR VE ŞİİR **37**
METİN CELÂL

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR'IN BİYOGRAF OLARAK PORTRESİ **49**
MUSTAFA APLAY

BİR KENDİ KENDİYLE TANIŞMA HİKAYESİ **53**
BEDİA KOÇAKOĞLU

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR GELENEKÇİLİĞİNİN GELENEĞİ **85**
FATİH BAHA AYDIN

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR'IN ELEŞTİRİ YAZILARI (1928-1930) **93**
MAHFUZ ZARİÇ

II. BÖLÜM
HİSAR MANZARASI

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR: ZAMAN, HATIRA VE ÜSLUP **113**
NECİP TOSUN

AYNANIN MUHAFAZA ETTİĞİ YAHUT ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR'IN "MİLLÎ" YANILGISI **141**
ELİF TÜRKER

NOSTALJİ VE EDEBİYAT BAĞLAMINDA ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR ANLATISI **151**
NESRİN KARACA

HATIRANIN NESİRLEŞEN MEKÂNI, HATIRALARLA MEKÂNLAŞAN NESİR: ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR **169**
BEKİR ŞAKİR KONYALI

ZAMANIN RENKLERİ **181**
HAKKI ÖZDEMİR

YAŞASIN CÜNÛN: ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR'IN ROMANLARINDA DELİLİK VE DELİLER **187**
İBRAHİM ÖZTÜRKÇÜ

MODERN, MODERNİST, POSTMODERN: HİSAR YAZIHANESİ **207**
PEYAMİ SAFA GÜLAY

III. BÖLÜM
YAKIN OKUMALAR

ÇAMLICA'DAKİ ENİŞTEMİZ ROMANINDA MÂZİDEKİ İSTANBUL'UN ŞEHİR KÜLTÜRÜNÜN, GEZİLERİNİN VE EĞLENCELERİNİN İZLERİNİ SÜRMEK **219**
MEHMET GÜNEŞ

ÇAMLICA'DAKİ ENİŞTEMİZ'DE MADDİLİK, MÂNEVİLİK VE KOKU **225**
FATİH ALTUĞ

FAHİM BEY'DEN GEÇMEK **237**
ÖMER ERDEM

TÜRK MODERNİZMİNİN İZİNDE: FAHİM BEY VE BİZ'DE TEKNİK VE YAPI **239**
MESUT KOÇAK

NİGÂR HANIM'IN YAŞMAĞI **259**
ÖMER AYHAN

"MERAK, ZEVK VE İRFANLA YİNE HEP BU YUVAYA DÖNÜŞ": ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR'IN GÖZÜNDEN HALİL EDHEM BEY **263**
ASIM ÖZ

EKSİK VE KİFAYETSİZ İLİM: BOĞAZİÇİ MEHTAPLARI **287**
SEVAL ŞAHİN

MÂZİDEN ÂTİYE, AY IŞIĞINDA BENGİ TÜRKÇE: BOĞAZİÇİ MEHTAPLARI **293**
GÜVEN ADIGÜZEL

ÇAĞIN VE KALBİN KARANLIKLARINDAN İKİ VEDA METNİ (STEFAN ZWEİG'IN "*RİLKE'YE VEDA*"SIYLA ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR'IN "*YAHYA KEMAL'E VEDA*" METİNLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI) **299**
AHMET SARI

IV. BÖLÜM
HİSAR HAZİNESİ

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR'IN UNUTULMUŞ BİR ŞİİRİ: "BAHÇEDE İLKBAHAR GECESİ" **321**
NECATİ TONGA

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR'IN "BÜYÜLENMİŞ BİR CENNET BAHÇESİ" KÜTÜPHANESİ **335**
TAHSİN YILDIRIM

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR'IN EVRÂK-I METRÛKESİ **353**
TOLGA KARAHAN

Kıymetli okurlar,

Edebiyat, bir toplumun kültürel kimliğini ve tarihsel belleğini şekillendiren en önemli unsurlardan biridir. Toplumların *edebi* birikimi hem geçmişten günümüze köprü kurar hem de geleceğe ışık tutar. Bu birikim, toplumların hafızasına dair önemli ipuçları sunarken, bir yandan da kültürel yapıyı dönüştürücü bir rol üstlenir. Bizim edebiyatımız da yüksek tesir gücüne sahip olması hasebiyle Türk kültürü ve belleği üzerinde kalıcı izler bırakmıştır. Daha çok şiirler ve şairlerin fikir dünyaları üzerinden gelişen etki, geç dönemlerde düzyazı alanında görünür olmuştur.

Abdülhak Şinasi Hisar, Türk kültür dünyasına katkı sunan yazarlarımızın başında gelir. Türkçeyi kullanırken taşıdığı hassasiyet ve bu konuda edebiyatımızda bıraktığı güçlü etki sebebiyle özel yazarlarımızdan biridir. Türk edebiyatının en önemli yazarlarından biri olarak ince zevklerin, estetiğin, yüksek edebiyatın yazarıdır. Sahip olduğu estetik anlayış ve kültür adamı rolü, onun Türk edebiyatı içindeki konumunu daha da özel kılmaktadır.

Yazdıkları, hem bir toplumun ve dönemin ruhunu yansıtır hem de evrensel bir edebiyat anlayışının izlerini taşır. Topluma, bireye ve kültüre bakışı büyük bir sanatçıya yakışan derinliğe sahiptir. Bu sebeple, inancım odur ki Hisar, Türk edebiyatına kazandırdığı eserlerle Türkiye'ye mâl olmayı ve farklı perspektiflerden incelenmeyi hak etmektedir. Yazar, edebiyat tarihçileri ve akademisyenler onda *edebi* açıdan olduğu kadar kültürel ve sosyolojik açıdan da zengin bir malzeme bulabilmektedir.

Edebiyatımızın birçok önemli ismi için hazırladığımız kitaplar, paneller, sempozyumlar büyük bir birikim oluşturuyor. Katettiğimiz mesafe ve siz değerli okurların gösterdiği ilgi bize şevk veriyor. İnanıyorum ki *Abdülhak Şinasi Hisar Kitabı* da ortaya koyduğumuz birikimin köşe taşlarından biri olacak. Bu vesileyle Abdülhak Şinasi Hisar'ı minnetle yad ederken çalışmaya katkıda bulunan bütün yazarlarımıza ve emek veren herkese canı gönülden teşekkür ediyorum.

Ömer Arısoy

Zeytinburnu Belediye Başkanı

Bir yazarı sevmek, beğenmek ve anlamak arasındaki farklar üzerine düşünmeye değer bir konu. Teknik sebeplerle beğendiğimiz, iyi bulduğumuz birçok yazarı sevmeyebiliriz. Sevdiğimiz, yakın gördüğümüz bazı yazarları da beğenmeyebilir, metinlerinin kusurlu olduğunu ileri sürebiliriz. Anlamak, diğer bir deyişle özümsemekse sevgi ve beğeniyle zaman zaman kesişse de onlardan bağımsız ele alınması gereken bir kavramdır. Okur, bu üç duyguyu da bir yazar için hissedebildiğinde o yazarın artık klasikleşmeye başladığı söylenebilir.

Hem sevdiğim hem beğendiğim bir yazar olan Abdülhak Şinasi Hisar için fikirlerimiz, sanıyorum ki Türk edebiyatı okurlarının ezici çoğunluğuyla aynı. Abdülhak Şinasi Hisar, hem okurlar tarafından ilgi gören hem de yazarların etkilendiği bir karakter olarak çoktan kanona dahil olmuş, hakkı teslim edilmiş bir isim. Abdülhak Şinasi Hisar'ı anmadan ne Türk edebiyatı ne İstanbul ne de Türkçe hakkında konuşabiliriz.

Türk edebiyatında ismi sıklıkla bahis konusu olan, üzerine çok fazla söz söylenen yazarların makus talihi; haklarında yazılan şeylerin bir süre sonra birbirine benzemeye başlaması ve yazarın neredeyse ezberlenmeye müsait bir formülün içine sıkıştırılması. Kanona dahil olan yazarlarımız, belki unutulup gitmekten kurtuluyorlar ama bu her zaman yazarın hakkıyla anlaşılıp değerlendirildiği anlamına gelmiyor. Tek bir bakış, zamanla rakiplerini alt ediyor ve hakimiyetini kuruyor.

Bu yüzden, özellikle Abdülhak Şinasi Hisar gibi klasik denebilecek eserler ortaya koymuş bir yazar hakkında farklı pencereler açmanın önemli olduğunu düşünüyorum. Ortaya katmanlı bir Hisar portresi çıkarmak için, onu her yönüyle ele almak ve sonunda oluşan tabloyu incelemek gerekir. Bugüne dek hazırladığımız çalışmalarda, merkeze aldığımız isimlerin çok farklı perspektiflerden, farklı boyutlarıyla ele alınmalarını önemsedik. Oluşturduğumuz kültür haritasında şahsiyetlerin yerli yerine oturması için her birini zengin ve derin bir karakter olarak görmeye çalıştık.

Söz konusu olan Abdülhak Şinasi Hisar gibi bir isim olduğunda aksi zaten düşünülemez. Zengin bir dünyası var Abdülhak Şinasi Hisar'ın. Üslubu da, metinleri de, yaşamı da bu zengin dünyadan nasibini alıyor. Kitapta yer alan metinlerin, birlikte düşünüldüklerinde Hisar'ın renkli, zengin dünyasına uygun düşecek bir portre çizdiğine inanıyor ve bütün yazarlarımıza teşekkür ediyorum. Umuyorum ki her bir yazı, Abdülhak Şinasi Hisar'ın daha çok sevilmesine, beğenilmesine olduğu kadar anlaşılmasına ve özümsenmesine de katkı sağlar.

Aykut Ertuğrul

Editör

I. BÖLÜM

HİSAR'A DOĞRU

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR ÜZERİNE MUHTASAR BİR PORTRE DENEMESİ

ABDULLAH UÇMAN

Daha çok XIX. yüzyıl İstanbul'unun, özellikle Boğaziçi'nin tabiî ve tarihî güzelliklerini anlattığı eserleriyle tanınan Abdülhak Şinasi Hisar, 14 Mart 1887 tarihinde, anne tarafından büyükbabası Tophâne-i Âmire kâtiplerinden Muhtar Bey'in Rumelihisarı'ndaki yalısında dünyaya gelir. Babası, Türk basın tarihinde önemli bir yeri olan *Hazîne-i Evrak* (1881-1882) ile *İnsaniyet* (1882), *Mürüvvet* (1887) ve *Cerîde* (1908-1909) dergilerini yayımlayan Mahmud Celâleddin Bey, annesi ise Belgrat muhafızı Selim Paşa'nın torunu Neyyir Hanım'dır. Devrin tanınmış simalarından biri olan babası, Tanzimat sonrası şair ve yazarlarından Şinasi ile Abdülhak Hâmid'e duyduğu hayranlık dolayısıyla, ilk çocuğuna Abdülhak Şinasi adını verir. Daha çok Türk matbaacılığı ve basın tarihiyle ilgili neşriyatıyla tanınan Selim Nüzhet Gerçek de Abdülhak Şinasi'nin kardeşidir.

Çocukluğu, kültürlü bir aile ortamı içinde, bütün örf ve âdetleriyle canlı bir şekilde yaşamakta olan Boğaziçi yalılarıyla Büyükada ve Çamlıca köşklerinde geçen Abdülhak Şinasi, bu sırada âdeta bir masal dünyasında yaşar. Rumelihisarı'ndaki yalıda Mevlevî muhibbi büyükanne Nâzperver Hanım, büyükbaba Muhtar Bey, kızları Neyyir Hanım, damat Mahmud Celâleddin Bey, torunları Abdülhak Şinasi ve Selim Nüzhet ile dadılar, hizmetçiler, uşaklar, kalfalar ve aşçılardan meydana gelen kalabalık bir aile oturmaktadır.

Yayın faaliyetlerinden dolayı devrin idaresi tarafından sürekli olarak gözaltında tutulan Mahmud Celâleddin Bey, bir ara önce Cezâyir-i Bahrı Sefîd (Akdeniz Adaları), daha sonra Beyrut Maârif Müdürlüğüne tayin edilerek İstanbul'dan uzaklaştırılır. Kocası Beyrut'a nakledildiğinde, Neyyir Hanım da büyük oğlu Abdülhak Şinasi ile birlikte bir süre kocasının yanında kalır. Burada özel olarak tutulan bir Fransız mürebbiye küçük çocuğa ilk dersleri vermeye başlar. Bir süre sonra aile, mürebbiyeyi de yanına alarak, hep birlikte İstanbul'a döner. Fransız mürebbiyeden Fransızca, Rumelihisarı'nda komşuları olan Tevfik Fikret'ten de Türkçe dersleri alan Abdülhak

Şinasi, 1898 yılında yatılı olarak Mekteb-i Sultânîye gönderilince bir bakıma Boğaziçi'ndeki masal âlemi sona erer.

Okuldaki hocaları arasında Recâizâde Mahmud Ekrem, Hacı Zihni Efendi, Acem Feyzi Efendi, son vakanüvis Abdurrahman Şeref, Nâfi Efendi, Tevfik Fikret ve Müftüoğlu Ahmed Hikmet gibi devrin tanınmış simaları da bulunmaktadır. Kendisine aile içinde yeteri kadar ilgi ve ihtimam gösterilmesine rağmen vücutça pek gelişemeyen zayıf yapılı çocuk, okulun daha ilk sınıfından itibaren edebiyatla ve özellikle şiirle meşgul olmaya başlar. Abdülhak Şinasi'nin burada en yakın arkadaşları arasında, daha sonra edebiyat dünyasında isim yapacak olan Ahmet Haşim, Hamdullah Suphi (Tanrıöver), Müfit Râtip, Emin Bülend (Serdaroğlu), Ahmet Samim, Refik Halit (Karay), İzzet Melih (Devrim) ve Tahsin Nâhid de vardır. Edebiyatla ilgili Fransızca ve Türkçe çeşitli dergileri yakından takip eden bu arkadaş grubu içinde o da, sürekli olarak okumakta ve arada sırada ilk şiir denemeleri olduğu tahmin edilen bir şeyler yazmaktadır.

Abdülhak Şinasi, biraz yaşanan devrin genel havası, biraz adları gençler arasında bir efsane gibi dolaşan Jön Türkler'in, biraz da okul arkadaşlarının tesiriyle, kendisinden beklenmeyen büyük bir cesaretle, ailesine dahi haber vermeden 1905 yılında Paris'e kaçar. Burada önce École Libre des Sciences Politique'e kaydolur; Paris'te faaliyet gösteren Jön Türkler'le tanışır ve onların bir kısım toplantılarına katılır. Burada sık sık görüştüğü şahsiyetler arasında Jön Türk hareketinin lideri Ahmed Rıza Bey ve Prens Sabahattin ile kendisi gibi İstanbul'dan gelmiş bir öğrenci olan Yahya Kemal ile Nihat Reşat da (Belger) bulunmaktadır.

Jön Türkler'le münasebeti, 27 Aralık 1907'de Paris'te toplanan II. Jön Türk Kongresi'ne katılacak kadar ileri seviyede olmasına rağmen, mizaç itibariyle politikaya yatkın olmaması dolayısıyla onun Paris'te devam ettiği asıl çevre, devrin sanatçı, şair ve edebiyatçılarının mekânı olan Quartier Latin olur. Abdülhak Şinasi, uzun süre etkisi altında kalacağı Maurice Barrès, Jean Moréas, Emil Fauget, Henri de Régnier ve Jean Cocteau ile burada tanışır ve zaman zaman düzenlenen sanat toplantılarına katılır. Paris'teki hayatının önemli bir kısmını bu şekilde bir kültür ve sanat muhiti içinde geçiren Abdülhak Şinasi, bir ara Paris Öğrenciler Birliği'nin hazırladığı *L'A* dergisine yazı almak üzere Anatole France'ı ziyaret eder.

Abdülhak Şinasi'nin Paris'te daha çok sanat ve edebiyat çevrelerinde geçen hayatı 1908 yılına kadar devam eder; II. Meşrutiyet'in ilânını takip eden günlerde, kaydolduğu okulu bitiremeden, ancak belli bir sanat zevkine sahip, Batı kültürünü yerinde tanımış genç bir Türk aydını hüviyetiyle İstanbul'a döner. Paris'ten yeni gelmiş genç bir edebiyat heveslisi olarak İstanbul'daki kültür ve edebiyat çevrelerinde büyük bir ilgiyle karşılanan Abdülhak Şinasi, o sırada henüz hayatta bulunan önceki nesilden bütün Osmanlı edebiyatçılarıyla tanışır ve kısa zamanda kendisini geniş bir edebiyatçı topluluğunun ortasında bulur.

1909-1913 yılları arasında bir Fransız inşaat şirketinde, 1913-1920 yıllarında da Kozlu-Kilimli-Kandilli madenlerini işleten Stinnes şirketinde çalışan Abdülhak Şinasi, bu sırada iktidardaki İttihat ve Terakkî'ye karşı hoşnutsuzluk gösterenlerin teşkil ettiği Millî Ahrar Fırkası'nın kurucuları arasında yer alır (4 Mayıs 1919). 1920-1924 yılları arasında Osmanlı Bankası'nda, 1923-1924'te Reji İdaresi tercüme bürosunda çalışır; 1931-1936 yıllarında Ankara'da Balkan Birliği'nin umumi kâtipliğini yapar, 1936-1940 yıllarında da Dışişleri Bakanlığı'na müşavir olur. Müşavir sıfatıyla, 1945'te San Fransisco'da toplanan ilk Birleşmiş Milletler genel kuruluna katılan Türk delegasyonunda yer alır. 1948 yılında geçirdiği bir rahatsızlık dolayısıyla Ankara'daki görevinden istifa eder ve ölümüne kadar ayrılmayacağı İstanbul'a yerleşir.

İstanbul'a döndükten sonra Türk Ocakları, Pierre Loti Muhibleri Cemiyeti, Turing Klüp, Türk Edebiyatçılar Birliği, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul Enstitüsü ve Yahya Kemal Enstitüsü gibi dernek ve kuruluşlarda kurucu üye olarak faaliyet gösteren Abdülhak Şinasi, 3 Mayıs 1963 günü Nişantaşı'ndaki evinde vefat eder ve ertesi günü dostlarının omuzlarında Merkezefendi Kabristanı'na defnedilir.[1]

Paris'ten İstanbul'a döndükten on yıl kadar sonra, 1918 yılından itibaren devrin çeşitli dergilerinde biraz Yahya Kemal, biraz da Ahmet Haşim tesiri altında "Saatler ve Mevsimler" başlığıyla ilk şiir denemelerini yayımlayan Abdülhak Şinasi'nin asıl yazı faaliyeti Mütareke yıllarında başlar. 1921 yılında, önce, Yahya Kemal'in idaresi altında çıkan *Dergâh* mecmuasında "Kitaplar ve Muharrirler" başlığı altında ilk edebî tenkitlerini neşreden Abdülhak Şinasi, aynı yıl *Yarın* mecmuasıyla *İleri* ve *Medeniyet* gazetelerinde edebiyat üzerine yazılar ve şiirler yayımlar. Ankara'da Balkan Birliği'nde kâtip olarak çalıştığı yıllarda ise *Ülkü* mecmuasında Balkan ülkelerine dair yazılar yazar. Yine Ankara'da Dışişleri'nde çalışırken *Varlık* (1933) dergisinde başladığı mensur şiir ve edebî denemelerle eski edebiyatçılar ve geçmiş zamanla ilgili hâtıra tarzındaki yazılarını *Ağaç* (1936), İstanbul'a döndükten sonra yine *Varlık* (1946-1958), *Türk Yurdu* (1955-1957) ve *İstanbul* (1955) dergileri ile *Yeni İstanbul* (1949) gazetesinde yayımlamayı sürdürür.

1 Abdülhak Şinasi Hisar'ın hayatı, edebî şahsiyeti ve eserleri hakkında daha ayrıntılı bilgi için şu kaynaklara bakılabilir: Sermet Sami Uysal (1961). *Abdülhak Şinasi Hisar* (Hayatı, Sanatı, Eserleri), İstanbul; Cevdet Kudret (1967). *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman*, C. II, Ankara, s. 380-399; Tahir Alangu (1974). *100 Ünlü Türk Eseri*, C. II, İstanbul, s. 1242-1246; Necmettin Turinay (1988). *Abdülhak Şinasi Hisar*, İstanbul; Süha Oğuzertem, "Modern Edebiyat ve Abdülhak Şinasi Hisar'ın Sözlü Yazı Serüveni", *Defter*, sayı 18, İstanbul 1992, s. 114-127; Ahmet Oktay (1993). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı: 1923-1950*, Ankara, s. 805-831; Taha Toros (1998). *Türk Edebiyatından Altı Renkli Portre*, İstanbul 1998, s. 151-168; Nesrin Tağızade Karaca (1998). *Abdülhak Şinasi Hisar'ın Eserlerinde Geçmiş Zaman ve İstanbul*, Ankara; Şafak Güneş Gökduman (2008). *Abdülhak Şinasi Hisar'ın İstanbul'u*, İstanbul; Necmettin Turinay (2018). *Türkçenin Büyük Virtüözü: Abdülhak Şinasi Hisar*, Ankara.

Abdülhak Şinasi, Paris'ten İstanbul'a döndüğü günlerde kendisini bir anda Ahmet Haşim, Refik Halit, Hamdullah Suphi, İzzet Melih, Yahya Kemal, Yakup Kadri ve Süleyman Nazif gibi edebiyatçıların yer aldığı oldukça geniş bir edebiyatçılar topluluğunun arasında bulmasına rağmen, onlardan farklı olarak ne siyasî faaliyetlere katılır, ne de uzun süre herhangi bir eser yayımlar. Onun eser yayımlamakta acele etmemesi konusunda, üstat kabul ettiği bazı Fransız yazarlarının mükemmeliyeti ön plana çıkarmalarının rol oynadığı üzerinde de durulmuştur.

Babası Mahmud Celâleddin Bey'in, II. Abdülhamid rejimine muhalif bazı hareketlerden dolayı bir süre onunla birlikte Cezâyir-i Bahr-ı Sefîd ile Beyrut'ta sürgün hayatı yaşaması dışında, Abdülhak Şinasi'nin bütün çocukluk ve ilk gençlik yılları müreffeh bir şekilde aristokrat bir muhit içinde geçer. Abdülhak Şinasi, Paris'e gidip de orada Maurice Barrès'le tanıştıktan ve özellikle *Geçmiş Zaman Peşinde*'nin yazarı Marcel Proust'un eserlerini dikkatle okumaya başladıktan sonra, hayata ve büyük değişim süreci yaşamakta olan Türk toplumuna farklı bir şekilde bakmaya başlar. Önceleri, biraz da "Bu memlekette yaşanmaz!" sloganıyla soluğu Avrupa'da alan Jön Türkler'in etkisiyle, Türk toplumunun hayat tarzını beğenmez, hatta iptidai bulduğu eski çevresinden uzaklaşmak isterken, daha sonra âniden uyanan bir mâzi şuuru ile, bu sefer çocukluk günlerinin kayıp cennetini hâtıralarda aramaya koyulur.

Çocukluk günlerini, herkese nasip olmayacak bir bahtiyarlıkla, XIX. yüzyılın sonlarına doğru Boğaziçi'nde geçiren Abdülhak Şinasi'nin edebî şahsiyetinin ağırlık noktasını doğrudan doğruya mâzinin hikâyesi meydana getirmektedir. Çağdaşı olan Cumhuriyet dönemi yazarlarının birçoğu memlekette gerçekleşmekte olan modernleşme macerasını büyük bir heves ve heyecanla hikâye ederken, o tam aksine geçmiş zaman peşinde dolaşmayı tercih eder. Mâziyi anlatırken, hem Türk milletinin Boğaziçi'nde asırlar boyu süren hayat macerası sonunda teşekkül eden Boğaziçi medeniyetinin güzelliklerini ilk kez keşfeder, hem de içinde yaşadığı zamandan uzaklaşarak daha güzel ve anlamlı bulduğu geçmiş zamana sığınır. Cumhuriyet devrinde edebiyat ve kültür hayatımızda Boğaziçi medeniyetinin keşfedilmesiyle bunun çeşitli makale ve eserlerle anlatılması ilk defa Abdülhak Şinasi ile başlamış, onun arkasından bu süreç Yahya Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Ruşen Eşref'in (Ünaydın) makale ve kitaplarıyla devam etmiştir.

Çocukluk ve ilk gençlik yıllarını Boğaziçi'nde geçiren Abdülhak Şinasi'nin edebî şahsiyetinin ağırlık noktasını geçmiş zamanın anlatılması teşkil eder. Çağdaşı durumundaki Cumhuriyet devri yazarlarının birçoğu eserlerinde memleket edebiyatı etrafında yeni Türkiye'nin modernleşme macerasını anlatırken, o, kendince daha güzel ve anlamlı bulduğu geçmiş zaman ile Boğaziçi'nin güzelliklerini dile getirmeye tercih eder. Cumhuriyet'ten sonra Türk toplumunda genel anlamda mâzi mirasının red veya inkâr edildiği sırada yayımlanan eserlerinde bir yandan Türk milletinin kendine has yaşama

tarzını kendine has farklı bir üslûpla ifade etmiş, öte yandan da bir milletin varlığının mâzi şuuruna bağlı olduğunu ortaya koymuştur.

Yenileşme dönemi Türk edebiyatı içinde Abdülhak Şinasi'yi bütünüyle, Türkiye'de XX. yüzyılın başlarından itibaren görülmeye başlanan sığ gerçekçilik ve materyalizm gibi ideolojilere karşı ilk planda insanın iç dünyasına, geçmişe, hâtıralara ve özellikle tarihe eğilen, bu çerçevede Türk milletinin millî, mânevî ve kültürel değerlerine ön planda yer veren bir gurup yazar arasında değerlendirmek gerekir.

Abdülhak Şinasi, uzun sayılabilecek bir hazırlık devresinden sonra, ancak 1941 yılında *Fahim Bey ve Biz* adlı ilk romanını yayımlar. Gerek kurgusu, gerekse üslûbuyla devrin önde gelen edebiyatçıları tarafından ilgiyle karşılanan eser, ertesi yıl CHP Hikâye ve Roman Mükâfatı'nda üçüncü seçilince, yazarın adı daha geniş bir okuyucu kitlesi tarafından duyulur. Ertesi yıl, Boğaziçi serisinin ilk cildini teşkil eden *Boğaziçi Mehtapları* (1942), iki yıl sonra da ikinci romanı olan *Çamlıca'daki Eniştemiz* (1944) yayımlanır.

Yaşı ilerledikçe hassasiyeti ve titizliği giderek artan, hatta bir ara evden dışarıya çıkamayacak duruma gelen Abdülhak Şinasi, sıhhat bakımından oldukça zor şartlar altında 1952'de *Ali Nizamî Bey'in Alafrangalığı ve Şeyhliği* adlı üçüncü romanını, 1954'te *Boğaziçi Yalıları*'nı, 1955'te *Aşk İmiş Her Ne Var Âlemde* adlı mısra ve beyitlerden meydana gelen aşk şiirleri antolojisini yayımlar. Hastalığının ilerlemesine, aşırı hassasiyetinin her geçen gün artmasına rağmen, ölmeden önce geriye birkaç eser daha bırakabilmek için yayım faaliyetine ara vermeden devam eder. 1956'da *Geçmiş Zaman Köşkleri*, 1957'de *Geçmiş Zaman Fıkraları* ile *İstanbul ve Pierre Loti*, 1959'da *Yahya Kemal'e Veda*, ölümünden kısa bir süre önce de *Ahmet Haşim* (1963) adlı eseri yayımlanır.

Edebiyatın değişik türlerinde eser veren Abdülhak Şinasi'nin metinlerini başlıca dört grupta ele almak mümkündür: İlk grupta *Boğaziçi Mehtapları*, *Boğaziçi Yalıları* ve *Geçmiş Zaman Köşkleri*'nin meydana getirdiği, daha çok çocukluk hâtıralarına dayanan yarı hâtıra-yarı deneme tarzındaki eserleri; ikinci grupta *Fahim Bey ve Biz*, *Çamlıca'daki Eniştemiz* ile *Ali Nizamî Bey'in Alafrangalığı ve Şeyhliği*'den meydana gelen, kendisinin hikâye dediği roman türündeki eserleri; üçüncü grupta *Yahya Kemal*, *Ahmet Haşim* ve *Pierre Loti* ile ilgili biyografik eserleri; son grupta ise *Aşk İmiş Her Ne Var Âlemde* ve *Geçmiş Zaman Fıkraları* adlarını taşıyan bir nevi antoloji tarzındaki eserleri yer alır.

Abdülhak Şinasi'nin hayattayken kitap hâlinde yayımlanan on bir eseri dışında gazete ve dergi sayfalarında kalmış yazılarının bir kısmı *Kitaplar ve Muharrirler* genel başlığı altında: I. *Mütareke Dönemi Edebiyatı* (2008), II. *Edebiyat Üzerine Makaleler 1928-1936* (2009), III. *Romana Dair Bazı Hakikatler 1943-1963* (2009) ve IV. *Türk Müzeciliği* (2010) adlarıyla Necmettin Turinay tarafından dört cilt hâlinde yayımlanmıştır.